

**ХӨРӨНГИЙН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН
НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨ ҮНЭЛЭХ
СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН**

НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Энэхүү үнэлгээг Сангийн яамнаас боловсруулсан Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн зүйл, хэсэг, заалтад Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлд заасны дагуу дүн шинжилгээ хийх, үр нөлөөг тооцож, давхардал, хийдэл, зөрчлийг илрүүлэн, хуулийн зүйл, заалтыг ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой байдлаар боловсруулахад зөвлөмж өгөх зорилгоор гүйцэтгэлээ.

Үнэлгээ хийхээр сонгож авсан хуулийн төсөл нь хуулийн шинэчлэн найруулсан хуулийн төсөл хэлбэрээр боловсруулагдсан байна.

Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн шинэчлэн найруулсан хуулийн төслийн /цаашид “хуулийн төсөл” гэх/ үр нөлөөг үнэлэх ажиллагааг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал”-д /цаашид “Аргачлал” гэх/ заасны дагуу дараах үе шатаар хийлээ.

1. Шалгуур үзүүлэлтийг сонгох
2. Хуулийн төслөөс үр нөлөө тооцох хэсгээ тогтоох
3. Урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг тооцох
4. Үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж өгөх

**ХОЁР. ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР
ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ**

Тус үнэлгээний ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан Аргачлалын 2.9-д заасныг үндэслэн 6 шалгуур үзүүлэлтээс дараах 4 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо. Үүнд:

1. Зорилгод хүрэх байдал
2. Практикт хэрэгжих боломж
3. Ойлгомжтой байдал
4. Харилцан уялдаа зэрэг болно.

Хуулийн төлийн үр нөлөөг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон үндэслэл:

1.Зорилгод хүрэх байдал:

Энэхүү үнэлгээний үндсэн зорилго нь тухайн хуулийн төслийн зохицуулалт анх дэвшүүлсэн зорилго буюу тулгамдсан бэрхшээлийг шийдвэрлэж чадах эсэхийг тогтоох билээ. Иймд хуулийн төслийн зохицуулалт нь хуулийн төслийн үзэл баримтлал буюу хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцсэн эсэх, мөн түүнийг тодорхой илэрхийлж чадахуйц зохицуулалтын хувилбарыг агуулсан эсэхийг тогтоох зорилгоор тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон болно.

2.Практикт хэрэгжих боломж:

Энэхүү хуулийн төсөл нь одоо хэрэгжиж байгаа Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийг тодорхой хэрэгцээ шаардлагын үндсэн дээр шинэчлэн найруулсан хуулийн төсөл бөгөөд төсөлд шинээр орсон зохицуулалт 20, 21, 22, 23 болон 24 дүгээр зүйлийг хэрэгжүүлэх боломжийн талаар хуулийн этгээдийн хандах хандлагыг харгалзан тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон.

3. Ойлгомжтой байдал:

Хуулийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх субъектийн хувьд ойлгомжтой байх нь хэрэгжилтийн үр дүнд шууд нөлөөлдөг. Хууль тогтоомжийн тухай хуульд зааснаар хуулийн төсөл нь бүтэц, хэлбэрийн хувьд логик дараалалтай, хэл зүй, найруулгын хувьд тодорхой, ойлгоход хялбараар томъёологдсон байх шаардлага тавигддаг.

Энэхүү хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг хянах тогтоох зорилгоор энэхүү шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон болно.

4. Харилцан уялдаа:

Хуулийн төслийн эх бичвэр нь хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа бусад хууль тогтоомж болон төсөлд тусгагдсан зохицуулалт нь өөр хоорондоо зөрчилгүй байх, хуулиар үүрэг хүлээсэн субъектүүдийн чиг үүрэг давхардал, зөрчилдөөнгүй байх шаардлагатай. Иймд хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан агуулгын шаардлага хангасан эсэхийг шалгах зорилгоор тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгож байна.

Иймд хуулийн төсөлд тусгагдсан зохицуулалтын хүрээнд хамрагдах этгээд /иргэн, хуулийн этгээд/ хүлээн зөвшөөрөх эсэхийг тодруулах зорилт бүхий “хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” шалгуур үзүүлэлтээр үнэлгээ хийх шаардлагагүй гэж үзсэн болно. Мөн дээрх үндэслэлээс гадна тухайн хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой гарах зардлын тооцоог тусгайлан хийх тул цаг хугацаа, нөөцийн хэмнэлт хийх үүднээс “зардал тооцох” шалгуур үзүүлэлтийг сонгоогүй болно.

ГУРАВ. ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

Сонгосон шалгуур үзүүлэлтийн дагуу үр нөлөөг үнэлэхэд хамруулах хэсэг, түүнийг шалгах хэрэгслийг дараах байдлаар тогтоолоо.

д/д	Шалгуур үзүүлэлт	Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг	Шалгах хэрэгсэл
1	Зорилгод хүрэх байдал	Хуулийн төслийн холбогдох зохицуулалт	Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дэвшүүлсэн зорилтыг хангах эсэхэд дүн шинжилгээ хийх.
2	Практикт хэрэгжих боломж	Төслийн 20, 21, 22, 23 болон 24 дүгээр зүйлүүдэд заасан зохицуулалт хэрэгжих	Хуулийн төсөл дээр үнэлгээчид, хуулийн этгээд, үнэлгээний хуулийг хэрэглэх этгээдүүдтэй нээлттэй

		боломжтой эсэхийг үнэлэх	хэлэлцүүлэг зохион байгуулах, хуулийн төсөлд ирүүлсэн саналуудад дүн шинжилгээ хийх.
3	Ойлгомжтой байдал	Хуулийн төсөлд зохицуулалтыг бүхэлд нь хамруулах	Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 23, 28, 29, 30 дугаар зүйл, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг шалгах.
4	Харилцан уялдаа зэрэг болно.	Хуулийн төсөлд зохицуулалтыг бүхэлд нь хамруулах	Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1.1, 29.1.5, 29.1.7, 29.1.10-т болон Аргачлалын 4.10-т заасан шаардлага, шалгуурыг хангасан байдлыг шалгах.

ДӨРӨВ. ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ТООЦСОН БАЙДАЛ

1.Зорилгод хүрэх байдлыг хангасан эсэх:

“Зорилгод хүрэх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, хэрэгцээ шаардлагад хуулийн төслийн зорилго, зорилт, зохицуулалтууд нь нийцэж байгаа эсэхэд дүн шинжилгээ хийх үүднээс хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, үзэл баримтлал болон хуулийн төслийн зорилго, түүнийг хангахад чиглэсэн зохицуулалтуудыг харьцуулах байдлаар дүн шинжилгээ хийнэ.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлал, хуулийн төслийн бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ, агуулгад дүн шинжилгээ хийж үзвэл:

1. Тусгай зөвшөөрлийг үйл ажиллагаа эрхэлж буй хуулийн этгээдэд олгох,
2. Үнэлгээний хуулийн этгээдэд тавигдах шалгуур, шаардлагыг тодорхой болгон чанарын хяналтын тогтолцоог бий болгох,
3. Үнэлгээний хуулийн этгээдээр заавал үнэлүүлэх үнэлгээг тодорхойлон =заах,
4. Хуулийг нэг мөр ойлгох зарчмын хүрээнд хоёрдмол утга бүхий зохицуулалтыг засах замаар хуулийн хийдлийг арилган, хэрэгжүүлэхэд энгийн хялбар, харилцан ил тод болгох үндсэн зорилготой байна.

Дээр дурдсан зорилтуудыг хангах чиглэлээр тодорхой зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгасан байдлыг шалгаж үзвэл:

Зорилт-1.Тусгай зөвшөөрлийг үйл ажиллагаа эрхэлж буй хуулийн этгээдэд олгох:

1. Энэ зорилтын хүрээнд хуулийн төслийн 19 дүгээр зүйлээр Аж ахуйн нэгжийн тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн дагуу хөрөнгийн үнэлгээний тусгай зөвшөөрөл авсан хуулийн этгээд үнэлгээний үйл ажиллагааг эрхлэхээр, хуулийн 20.1, 21.3 дах хэсгээр тусгай зөвшөөрөл авах, сунгахад бүрдүүлэх баримт

бичгийг, хуулийн 22.1, 23.1 дэх хэсгээр тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох нөхцөлүүдийг тус тус тусгасан. Ингэснээр тусгай зөвшөөрөлтэй үйл ажиллагаа эрхэлж буй хуулийн этгээдэд хяналт тавих боломж нэмэгдэх, үнэлгээний тайлангийн чанар сайжрах, хуулийн этгээдийн хариуцлага дээшлэх зэрэг ач холбогдолтой байна. Одоо мөрдөгдөж байгаа Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулиар мэргэжлийн байгууллагын санал, дүгнэлтийг үндэслэн үнэлгээчний тусгай зөвшөөрлийг сунгах, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгохоор заасан нь мэргэжлийн байгууллагуудын ирүүлсэн санал, дүгнэлтүүд нь хоорондоо зөрчилдөж хуулийг хэрэгжүүлэх, шийдвэр гаргахад хүндрэлтэй байсныг зохицуулж боломжтой болгосон.

Зорилт-2. Үнэлгээний хуулийн этгээдэд тавигдах шалгуур, шаардлагыг тодорхой болгон чанарын хяналтын тогтолцоог бий болгох:

Хуулийн төслийн 19 дүгээр зүйлийн 19.1 дэх хэсгээр хөрөнгийн үнэлгээ тусгай зөвшөөрөл авсан хязгаарлагдмал хариуцлагатай нөхөрлөл нь хөрөнгийн үнэлгээ хийх, 19.3 дахь хэсгээр үнэлгээний нөхөрлөлийн нөхөрлөл нь 3 доошгүй үнэлгээчний эрхтэй гишүүнтэй байх, захирал нь 3 жилээс доошгүй ажлын туршлагатай гишүүн байх, гишүүд нь зөвхөн тухайн нөхөрлөлийн гишүүн байх, үндсэн үйл ажиллагаа нь үнэлгээ хийх, үйл ажиллагаа явуулах ажлын байр, техник хэрэгслээр хангагдсан байх зэрэг тодорхой шалгуур, шаардлагыг хуулийн төсөлд тусгасан. Ингэснээр Аж ахуйн нэгжийн тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн дагуу хөрөнгийн үнэлгээний тусгай зөвшөөрөл авсан хуулийн этгээдэд тавих шаардлага болон шалгуурыг тодорхой болгосон. Хуулийн төслийн 16.1 дахь хэсгээр Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь үнэлгээний хуулийн этгээдэд хийх чанарын хяналтын журмыг батлах, хэрэгжилтэд хяналт тавихаар зохицуулсан.

Зорилт-3. Үнэлгээний хуулийн этгээдээр заавал үнэлүүлэх үнэлгээг тодорхойлон заах:

Энэ зорилтын хүрээнд хуулийн төслийн 6.2 дахь хэсгээр олон нийтийн эрх ашгийг хөндсөн аливаа хөрөнгийн үнэлгээг хөндлөнгийн хараат бус хөрөнгийн үнэлгээний үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөлтэй хуулийн этгээдээр үнэлүүлэхээр заасан. Үүнд: аж ахуй нэгж байгууллага, иргэний хөрөнгийн үнэлгээний зүйлийг санхүүгийн тайлагналын зориулалтаар, нөхөн олговортойгоор эргүүлэн авах; төрийн болон орон нутгийн өмчийг хувьчлах, үл хөдлөх хөрөнгийг худалдах, зээлийн барьцаанд ашиглах, өр төлбөрт тооцох; төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийг шинээр байгуулахад оруулсан хөрөнгө болон дүрмийн санд өөрчлөлт оруулах үед; хөрөнгийн үнэлгээний зүйлийн үнэ цэнтэй холбоотой маргаан гарсан үед; татварын зориулалтаар хөрөнгийн үнэлгээний зүйлийг үнэлэхэд; ашигт малтмалын ордыг бизнесийн зорилгоор ашиглах үед; хөрөнгийн үнэлгээний зүйлийг төрийн болон орон нутгийн хэрэгцээнд буцаан авах үед; Санхүүгийн зохицуулах хорооноос зохицуулж буй аливаа банк бус санхүүгийн байгууллага үл хөдлөх хөрөнгө, түүний хэсгийг барьцаалан зээл олгох үед тусгай зөвшөөрөлтэй хөрөнгийн үнэлгээний хуулийн этгээдээр үнэлүүлэхээр заасан. Ингэснээр олон нийтийн эрх ашгийг хөндсөн хөрөнгийн үнэлгээг Үнэлгээний Олон Улсын Стандартын дагуу хийдэг тогтолцоо руу шилжих, улмаар үнэлгээний үр дүн санхүүгийн тайланд зөв тусгагдах, гадаад болон дотоодын томоохон санхүүгийн байгууллага, хөрөнгө оруулагчдын итгэл үнэмшил, гадаадын хөрөнгө оруулалт нэмэгдэнэ

Хөрөнгийн үнэлгээг нарийн мэргэжлийн, тусгайлан бэлтгэгдсэн боловсон хүчин хийдэг, тэдгээрийн хуулийн хүрээнд, олон улсад нэвтэрсэн

онол, арга зүй, зарчмаар хийх дэд бүтцийг бий болгох, хууль эрх зүйн таатай орчныг бий болгох шаардлага хангагдана

Зорилт-4. Хуулийг нэг мөр ойлгох зарчмын хүрээнд хоёрдмол утга бүхий зохицуулалтыг засах замаар хуулийн хийдлийг арилган, хэрэгжүүлэхэд энгийн хялбар, харилцан ил тод болгох үндсэн зорилготой байна.

Хуулийн төслийн 4 дүгээр зүйлээр нэр томъёоны тодорхойлолтуудыг олон улсын жишиг, үнэлгээний олон улсын стандартад нийцүүлэх, 16 дугаар зүйлээр хөрөнгийн үнэлгээний тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих

17 дугаар зүйлээр үнэлгээчний гэрчилгээ олгох шалгалтад орох этгээдэд тавих шаардлага, зохион байгуулах, 18 дугаар зүйлээр үнэлгээчний гэрчилгээ олгох, түүнийг хүчингүй болгох, 26 дугаар зүйлээр үнэлгээний олон улсын стандартын албан орчуулгыг хянан, хэрэглээний тайлбар, зөвлөмжийг батлах; үнэлгээний үйл ажиллагаатай холбоотой журам, заавар, аргачлал болон мэргэжлийн байгууллагын дэргэдэх мэргэжлийн зөвлөлийн гаргасан нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн шийдвэрийг хэлэлцэх хөрөнгийн үнэлгээний стандарт, мэргэжлийн хороо, 30 дугаар зүйлээр үнэлгээний үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээдийн мэргэжлийн хариуцлагын даатгалын харилцааг нэг мөр зохицуулснаар хуулийн хэрэгжилтийг үр дүнтэй хангах боломж бүрдэнэ.

2. Практикт хэрэгжих боломжтой эсэх:

Төслийн 20, 22, 23, 24, 26 болон 27 дүгээр зүйлд заасан зохицуулалтуудыг “Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтээр шалган бодит байдалд хэрэгжих боломжтой эсэхийг тодруулахыг зорилоо.

Энэхүү шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд 2018 оны дугаар 3 сарын 20-ны өдрөөс 6 дугаар сарын 20-ны өдрийг хүртэл улс орон даяар нийт 400 иргэд, үнэлгээчид, судлаачдын дунд, 2018 оны 10 дугаар сарын 9-12-ны өдрүүдэд тэргүүлэх зэрэгтэй үнэлгээчид, багш, судлаачдын дунд хэлэлцүүлэг хийж нийт 190 гаруй санал, хүсэлт хүлээн авсан. Энэхүү санал хүсэлтийг нэгтгэн судалж, хуулийн төслийг эцэслэн боловсруулснаар практикт хэрэгжих боломж бүрдэнэ.

3. Ойлгомжтой байдлыг хангасан эсэх:

Энэ шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулалтын хувьд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 26, 28, 29, 30 дугаар зүйл, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг хянах байдлаар үнэлгээг гүйцэтгэлээ. Мөн хуулийн төсөлд холбогдох байгууллагуудаас ойлгомжтой болгох чиглэлээр ирүүлсэн санал байгаа эсэхийг нягтлан, дүн шинжилгээ хийсэн болно.

Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг хэрэгжүүлэхэд ойлгомжтой байдлаар томъёологдсон эсэхийг шалгах үүднээс хуулийн төслийн үзэл баримтлалд санал авахаар Засгийн газрын бүх гишүүд /13 яамд/-аас

Санал авах тухай албан бичгийг хуулийн төслийн үзэл баримтлал, танилцуулгын хамтаар хавсарган хүргүүлж, санал авсан.

Яамдаас ирүүлсэн саналаас хуулийн төслийн үзэл баримтлал ойлгомжтой байдал гэсэн шалгах хэрэгслийн хүрээнд өгсөн саналыг нэгтгэн судлаад хуулийн төсөлд холбогдох саналыг тусган оруулсан.

Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн төсөл нь хөрөнгийн үнэлгээ хийх эрх зүй, зохион байгуулалт, энэ чиглэлээр төрийн болон мэргэжлийн байгууллага, үнэлгээчин, үйлчлүүлэгч, үнэлгээний хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг зохицуулах эрх зүйн зохицуулалтыг агуулсан.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлд зааснаар хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн хэлбэрээр бичигдсэн 6 бүлэг, 31 зүйлтэй, хуулийн төслийн бүтцийн дугаарлалт хуульд заасан шаардлагыг хангасан байна.

Хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 28 дугаар зүйлд заасан хуулийн бүтэц, хэлбэрт нийцсэн байна.

Хуулийн төсөлд холбогдох мэргэжлийн холбоод, аж ахуйн нэгж, байгууллага, хуулийн этгээдээс ирүүлсэн саналд шүүлт хийж үзвэл төслийн бичвэрийн томъёоллын ойлгомжтой байдал, логик уялдааг сайжруулах тал дээр ирүүлсэн саналыг харгалзан үзэх нь зүйтэй гэж үзэж байна.

4.Харилцан уялдаатай байдлыг хангасан эсэх:

“Харилцан уялдаа” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг аргачлалд тусгасан хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх стандарт асуултуудад хариулах замаар уялдаа холбоог шалгахын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь авч үзэхээр тооцлоо.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1-д дурдагдсан нийтлэг шаардлагуудаас харилцан уялдаатай холбогдох 29.1.1, 29.1.5, 29.1.7, 29.1.10-т заасан нийтлэг шаардлагууд болон Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалын 4.10-т заасан шалгах хэрэгслийн дагуу үнэллээ:

- Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан шаардлагыг хангасан эсэх:

д/д	Шалгах асуулт	Шаардлагыг хангасан эсэх
1	29.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай уялдсан байх:	Үндсэн хуульд заасан зарчмыг хангахад чиглэсэн бөгөөд ямар нэгэн байдлаар зөрчилдөөгүй байна.
2	29.1.5.зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх.	Төслийн зүйл, хэсэг, заалт хоорондоо зөрчилдөөгүй байна.
3	29.1.7.бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг эш татах, энэ тохиолдолд эшлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх,	Энэхүү хуулийн төслийн зүйл, заалт бусад хуулиудтай давхардаагүй.
4	29.1.10.шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах	Тус хуулийн төслийг дагаж одоогийн мөрдөгдөж буй . Зөрчлийн тухай хууль болон

хуулийн төслийг боловсруулсан байх.	Аудитын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг тус тус боловсруулсан байна.
-------------------------------------	--

- Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалын 4.10-т заасан уялдаа холбоог шалгах хэрэгсэлд дурдагдсан шалгуурыг хангасан эсэх:

д/д	Асуулт	Хариулт	Дүн шинжилгээ
1	Хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх:	тийм	Хуулийн төслийн зохицуулалт нь үзэл баримтлалд тусгагдсан зорилтыг бүрэн хангаж байна.
2	Хуулийн төслийн “Хууль тогтоомж” гэсэн хэсэгт заасан хуулиудын нэр тухайн харилцаанд хамаарах хууль мөн эсэх.	тийм	Энэхүү шаардлагыг хангасан байна.
3	Хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томъёо тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн нэр томъёотой нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Энэхүү шаардлагыг хангасан байна.
4	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төсөл болон бусад хуулийн заалттай нийцэж байгаа эсэх.	тийм	Зарчмын зөрүүтэй ямар нэгэн асуудал дүн шинжилгээний хүрээнд илрээгүй болно.
5	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх	үгүй	Хяналтаар ямар нэгэн зөрчилтэй зохицуулалт илрээгүй.
6	Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх	Тийм	Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэгч субъектүүдийн эрх үүргийг ялган тодорхойлсон байна.
7	Хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх	үгүй	Хуулийн төсөлд байх бүхий л зохицуулалтыг тусгасан гэж ойлгож байна.
8	Хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх.	Үгүй	Хяналтаар ямар нэгэн зөрчилтэй зохицуулалт илрээгүй.
9	Төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх	Тийм	Төрийн байгууллагын зарим чиг үүргийг “мэргэжлийн холбоод, төрийн бус байгууллага”-аар гүйцэтгүүлэхээр зохицуулах боломжтой.
10	Татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх.	Үгүй	Тогтоогоогүй.
11	Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх,	Үгүй	Хяналтаар ямар нэгэн зөрчилтэй зохицуулалт илрээгүй.
12	Хуулийн төслийн зүйл, заалт жендерийн эрх тэгш байдлыг хангасан	-	Хуулийн төсөлд тусгайлан

	эсэх		зохицуулалт тусгагдаагүй бөгөөд энэ асуудлыг Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуулийн хүрээнд зохицуулах боломжтой.
13	Хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх		Хуулийн төсөлд тусгайлан зохицуулалт тусгагдаагүй бөгөөд энэ асуудлыг Өрсөлдөөний тухай хуулийн хүрээнд зохицуулах боломжтой.
14	Хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх	үгүй	Хяналтаар энэ төрлийн зөрчил илрээгүй.
15	Хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх		Тухайн хуулийг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагыг Зөрчлийн тухай хуулиар зохицуулагдсан болно.

Энэхүү шалгуур үзүүлэлтийн дагуу дүн шинжилгээ хийж үзэхэд хуулийн төслийн зүйл заалт өөр хоорондоо болон Үндсэн хууль, бусад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжтой зөрчилдөөгүй, үүрэг хүлээсэн байгууллага, албан тушаалтнуудын чиг үүрэгт давхардал үүсгээгүй байна.

ТАВ. ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЖ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГСӨН БАЙДАЛ

Үнэлэлт, дүгнэлт

Хуулийн төслийн бүтэц зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ, агуулгыг дүн шинжилгээг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлд заасны дагуу хийв. Шинэчлэн найруулсан Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн төсөл нь олон улсын үнэлгээний зарчмыг нэвтрүүлэх, олон нийтийн эрх ашгийг хөндсөн аливаа хөрөнгийн үнэлгээг хөндлөнгийн хараат бус үнэлгээний үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөлтэй этгээдээр үнэлүүлэх, үнэлгээний хуулийн этгээдэд тавигдах шалгуур, шаардлагыг тодорхой болгон чанарын хяналтын тогтолцоог бий болгох, мэргэжлийн хороог ажиллуулах чиглэлд тодорхой зохицуулалт тусган боловсруулжээ.

Зөвлөмж

Санхүү, эдийн засаг, хууль зүйн шинжлэх ухаан харилцан уялдаатай хөгждөг салбарууд бөгөөд Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд үнэлгээний эрх зүй судлаач эрдэмтэд өөрсдийн санал дүгнэлтийг гаргах нь хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, үр нөлөөнд чухал ач холбогдолтой гэсэн зөвлөмжийг өгч байна.

ХӨРӨНГИЙН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4-р хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал”-ын дагуу Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн төслийг боловсруулж буйтай холбоотойгоор уг хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой зардлын тооцоог боловсрууллаа.

Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн төслийн зорилт нь хөрөнгийн үнэлгээ хийх эрх зүй, зохион байгуулалт, энэ чиглэлээр төрийн болон мэргэжлийн байгууллага, үнэлгээчин, үйлчлүүлэгч, үнэлгээний хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

НЭГ. ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН ЗАРДЛЫГ ТООЦОХ

1. Хуулийн этгээдийн зардлыг аргачлалд зааснаар дараах байдлаар тооцов.

Үүнд:

1.1 Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тогтоох:

- Хөрөнгийн үнэлгээний хуулийн этгээд байгуулж тусгай зөвшөөрөл авах:
 - тусгай зөвшөөрөл олгохыг хүссэн өргөдөл;
 - тусгай зөвшөөрөл хүсэгч нь хуулийн этгээд бол улсын бүртгэлийн гэрчилгээ;
 - үнэлгээний хуулийн этгээд үүсгэн байгуулах шийдвэр;
 - үнэлгээний үйл ажиллагааны дотоод болон чанарын хяналтын журам;
 - үнэлгээчдийн дэлгэрэнгүй анкет;
 - мэргэжлийн байгууллагын үнэлгээчний ёс зүйн талаарх тодорхойлолт;
 - улсын тэмдэгтийн хураамж төлсөн баримт.

1.2 Зардлыг тооцох:

Тусгай зөвшөөрөл хүсэхтэй холбоотой зардал

№	Ерөнхий үйл ажиллагаа	Гүйцэтгэх хугацаа		
		Энгийн	дунд	бүрэн
1	Үүрэгтэй танилцах, судлах	10,0	12,0	15,0
2	Мэдээлэл цуглуулах	10,0	12,0	15,0
3	Маягт бөглөх, гарчиглах, тэмдэглэх	60,0	72,0	90,0
4	Тооцоо хийх	60,0	72,0	90,0
5	Мэдээлэл, өгөгдөхүүнийг нягтлах	30,0	36,0	45,0
6	Алдааг засах	30,0	36,0	45,0
7	Тоо баримтыг боловсруулах	10,0	12,0	15,0
8	Мэдээлэл шилжүүлэх болон нийтлүүлэх	10,0	12,0	15,0
9	Дотоод хурал зөвлөгөөн	-	-	-
10	Бусадтай хамтран хийх хуралдаан	-	-	-
11	Мөнгө шилжүүлэх үүрэг хэрэгжүүлэх	10,0	12,0	15,0
12	Олшруулах, архивлах, тараах	5,0	6,0	7,5
13	Төрийн захиргааны байгууллагаас шалгах	5,0	6,0	7,5

14	Төрийн захиргааны байгууллагын шалгалтын дүнгээс үүдэлтэй засвар, өөрчлөлт	-	-	-
15	Холбогдох байгууллагатай харилцахад хүндрэл үүссэнээс үүдэн мэдээлэл нэмж цуглуулах	-	-	-
16	Сургалт, давтан сургалтын арга хэмжээнүүд	-	-	-
	Нийт	240,0	288,0	360,0

Сард 168 ажлын цаг, улиралд 504 ажлын цаг байна гэж үзэж холбогдох тооцоог хийв.

Ажлын хөлс нэг цагт = $616000/168 = 3\ 666.67$ төгрөг

Зардал /тус бүрийн/ = Хугацаа * Ажлын хөлс = $3666.67 * 8 = 29333.44$ төгрөг болно.

1.3 тоон үзүүлэлтийг тооцох

Тоон үзүүлэлт = тохиолдлын тоо * давтамжийн тоо

Тохиолдлын тоо = $100 / \text{ирүүлсэн материалын тоо} * 1 / \text{жилд нэг удаа} = 100$

Материаллаг зардал

Байрны түрээс 1 метр кв-ийн үнэ $15000 * 12$ метр кв = 180000 төгрөг

Жилийн байрны түрээсийн зардал $180000 * 12$ сар = 2 160 000 төгрөг

Тоног төхөөрөмжийн зардал /3 ширээ сандал, 2 компьютер гэх мэт / 4 000 000 төгрөг

1.4 Нийт зардлыг тооцох

Нийт зардал = зардал * тоон үзүүлэлт = $29333.44 + 2160\ 000$ төгрөг * 100

хуулийн этгээд = $218\ 933\ 344.00$ төгрөг /жилд/

1.5 Хялбарчлах боломж

Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлтэй холбоотойгоор хуулийн этгээдийн зардлыг бууруулах боломжийг аргачлалд заасны дагуу дараах шалгууруудаар тодорхойлж үзлээ. Үүнд:

Хамрагдах хуулийн этгээдийн тоог багасгах боломж байгаа эсэх:

Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд заасны дагуу хөрөнгийн үнэлгээ хийх тусгай зөвшөөрлийг хуулийн этгээдэд олгохоор заасан. Иймд тусгай зөвшөөрөл хүсэх хуулийн этгээдийн тоог багасгах боломжгүй.

Мэдээллийн агуулга, давтамжийг багасгах боломж байгаа эсэх:

Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд тусгай зөвшөөрлийг анх авахдаа бүрдүүлэх материал, болон 3 жилийн дараа сунгуулахад бүрдүүлэх мэдээллийн агуулга давтамжийг бууруулах боломжгүй.

Шинээр үүсэх үүргийг урьд байсан үүрэгтэй нэгтгэж болох эсэх:

Одоо мөрдөгдөж байгаа хуулиар хуулийн этгээдэд ямар нэгэн үүрэг байгаагүй болно.

Мэдээллийг цахимаар хүргүүлэх боломжтой эсэх:

Шинэчлэн найруулсан хуулийн төслөөр мэдээллийг цахим болон цаасан хэлбэрээр ирүүлэх боломжтой.

ХОЁР. ИРГЭНИЙ ЗАРДЛЫГ ТООЦОХ

Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор иргэний зардлыг тооцох ажлыг үе шаттайгаар зохион байгуулна.

2.1 Иргэний гүйцэтгэх үүргийг тогтоох

Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн дагуу дараах шаардлагыг хангасан иргэн үнэлгээчний эрх олгох шалгалтад орох эрхтэй: Үүнд:

- инженер, эдийн засаг, бизнес, санхүү, нягтлан бодох, хууль зүйн болон үнэлгээ хийхтэй холбоотой аль нэг чиглэлээр дээд боловсролтой;
- мэргэжлээрээ 5-аас доошгүй жил ажилласан;
- хөрөнгийн үнэлгээний сургалтад хамрагдсан байна;

2.2 Цаг хугацаа болон гарч болох зардлыг тооцох

Зардлыг тооцоходоо хөрөнгийн үнэлгээний сургалтад дараах хугацааг зарцуулна гэж төсөөлөв.

№	Ерөнхий үйл ажиллагаа	Гүйцэтгэх хугацаа /цаг/		
		Энгийн	дунд	бүрэн
1	Сургалтад суух	134	134	134
2	Шалгалт өгөх	5	5	5
3	Бүртгүүлэх, мэдээлэл авах	1	1	1
	Нийт	140	140	140

2.3 Тоон үзүүлэлтийг тооцох

Тоон үзүүлэлт = тохиолдлын тоо * давтамжийн тоо

Тохиолдлын тоо = 1 * 1 / жилд нэг удаа / = 1

2.4 Нийт зардлыг тооцох

Нийт зардал = 140 * 4500 төгрөг = 630 000 төгрөг /жилд/

2.4.1 Хялбарчлах боломж

Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлтэй холбоотойгоор хувь иргэний зардлыг бууруулах боломжийг аргачлалд заасны дагуу дараах шалгууруудаар тодорхойлж үзлээ. Үүнд:

Хамрагдах иргэний тоог багасгах боломж байгаа эсэх: Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд заасны дагуу хөрөнгийн үнэлгээчний эрх олгох шалгалтын шаардлага хангасан иргэд оролцох боломжтой тул хамрагдах иргэний тоог багасгах боломжгүй.

Мэдээллийн агуулга, давтамжийг багасгах боломж байгаа эсэх: Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд сургалтад суун шалгалтад тэнцсэн байхыг шаардсан тул мэдээллийн агуулга давтамжийг бууруулах боломжгүй.

Шинээр үүсэх үүргийг урьд байсан үүрэгтэй нэгтгэж болох эсэх: Хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслөөр хувь иргэн ямар нэгэн үүрэг хүлээлгээгүй болно.

Мэдээллийг цахимаар хүргүүлэх боломжтой эсэх: Хуулийн төсөлд үнэлгээчний шалгалтад авах журмыг Сангийн сайд батлахаар тусгасан. Шинэчлэн боловсруулах журмаар сургалт, шалгалтыг цахим хэлбэрээр явуулах боломжтой.

ГУРАВ. ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ЗАРДЛЫГ ТООЦОХ

Сангийн яам Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж хэрэгжилтийг зохион байгуулж ажиллана.

3.1 Байгууллагын гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил, үйлчилгээг тодорхойлох:

- үнэлгээний үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээд нь тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг хэрхэн ханган ажиллаж байгаад хяналт тавих;
- хөрөнгийн үнэлгээний сургалтын жишиг хөтөлбөрийг баталж, хэрэгжилтэд хяналт тавих;
- үнэлгээчний эрх олгох, сунгах шалгалтын журмыг баталж, мөрдүүлэх, хэрэгжилтийг зохион байгуулах;
- хөрөнгийн үнэлгээний мэргэжлийн байгууллагатай сонгон шалгаруулалтын үндсэн дээр хамтран ажиллах;
- энэ хуульд 12.4.1-д заасны дагуу иргэн, үйлчлүүлэгчдээс ирүүлсэн гомдлыг хянан шийдвэрлэх журмыг боловсруулан мөрдүүлнэ;
- үнэлгээний хуулийн этгээдэд хийх чанарын хяналтын журмыг батлах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

3.2 Ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэх хүний нөөцийг тодорхойлох:

Өнөөгийн байдлаар сангийн яаманд хөрөнгийн үнэлгээний асуудал хариуцсан ахлах мэргэжилтэн, мэргэжилтэн тус хуулийн хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна. Хуулийн төсөлд хөрөнгийн үнэлгээний үйл ажиллагаанд мэргэжлийн хороо, мэргэжлийн байгууллагын үүрэг оролцоог нэмэгдүүлсэн учраас хүний нөөцийг нэмэхгүйгээр одоогийн хэмжээнд ажиллах боломжтой.

3.3 Гарах зардлыг урьдчилан тооцох:

Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийг хэрэгжүүлэхдээ хүний нөөцийн дотоод зохион байгуулалт хийж, бусад материаллаг зардлыг нэмэргүй одоогийн хэмжээнд барьж ажиллах боломжтой.

Үнэлгээний асуудал хариуцсан мэргэжилтнийг төрийн албан хаагчийн ТЗ -8, ТЗ-7 дугаар шатлалаар цалинжуулж, бусад нэмэгдэл, нийгмийн даатгалын шимтгэлийг төр хариуцна гэж үзвэл хоёр мэргэжилтний цалин, хөдөлмөрийн хөлсний зардалд жилд дунджаар 25 сая төгрөг зарцуулахаар байна.

3.4 хувилбарыг нягталж, үр дүнг танилцуулах

Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслөөр хуулийг хэрэгжүүлэх, дагаж мөрдөх зардал одоогийн хэмжээнээс буурна.

**ХӨРӨНГИЙН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН
НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙН ОЛОН НИЙТИЙН ХЭЛЭЛЦҮҮЛГИЙН
САНАЛЫН ТОВЬЁГ, ҮР ДҮН**

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 8.1.5, 38 дугаар зүйлд заасны дагуу Монгол Улсын Сангийн яам хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн хэлэлцүүлгийг 2019 оны 3 дугаар сарын 05-ны өдрөөс 2019 оны 4 дүгээр сарын 15-ны өдөр хүртэл хийт 40 хоногийн хугацаанд улс орон даяар өргөн хүрээтэй зохион байгуулж иргэд, аж ахуйн нэгж, олон нийтийн саналыг хүлээн авлаа. Энэ хугацаанд иргэд, бизнес эрхлэгч, олон улсын байгууллага, төрийн бус байгууллага, судлаач, эрдэмтэд, үнэлгээчдийн дунд Улаанбаатар хот болон бүх аймаг, дүүрэгт нийт 10 удаагийн танхимын хэлэлцүүлгийг зохион байгуулж, давхардсан тоогоор нийт 450 гаруй хүн оролцож санал бодлоо илэрхийлсэн байна.

Түүнчлэн, Сангийн сайд, Сангийн яам, мэргэжлийн төрийн бус байгууллагын цахим хаяг, фейсбүүк хуудас, твиттерээр дамжуулан хуулийн төслүүдтэй холбоотой санал сэтгэгдлүүдийг цахимаар хүлээн авч нэгтгэн боловсрууллаа.

Ирсэн саналыг дээрх чиглэлээр нэгтгэвэл дараах байдалтай байна:

№	Саналын агуулга	Нийт	Санал тусгагдсан байдал			Саналын хандлага	
			Авсан	Аваагүй	Сэтгэгдэл	дэмжсэн	дэмжээгүй
1	тусгай зөвшөөрлийг хуулийн этгээдэд олгох.	32	30	-	2	32	-
2	Үнэлгээний хуулийн этгээдэд тавих шаардлагыг өөрчлөх	45	30	5	4	45	-
3	Аудитын байгууллага үнэлгээ хийхтэй холбоотой санал	17	-	7	10	12	5
4	Үнэлгээний стандартын хороо, мэргэжлийн холбоотой санал	28	20	5	3	23	5
5	Үнэлгээчний эрхийг Мэргэжлийн холбоо олгох	32	29	-	3	32	-
7	Үнэлгээчний эрхийг үнэлгээний зүйлийн төрлөөс хамаарч төрөлжүүлэн олгох.	3	3	-	-	3	-
8	мэргэжлийн бус этгээд хөрөнгө үнэлж өөрчлөн холбогдох хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах.	6	6	-	-	6	-
10	гуравдагч этгээдийн эрх ашгийг хамгаалсан зохицуулалт байхгүй	2	2	-	-	2	-

	байгаа өөрчлөх						
11	Дотоод үнэлгээчинтэй холбоотой асуудал	5	4	1	1	4	1
12	Шинжээчийн тухай ойлголтыг оруулах,	3	3	-	-	3	-
13	Үнэлгээчний зэрэг дэв олгох асуудлыг хуульчлах	5	5	-	-	5	-
14	Үнэлгээчний эрх олгох шалгалтад орох этгээдэд тавих шаардлагыг тодорхой болгох	3	3	-	-	3	-
15	Үнэлгээчний хараат бус байдлыг асуудлыг хуулиар зохицуулах.	6	6	-	-	6	-
16	Үнэлгээчдийг мэргэшүүлэх тасралтгүй сургалтыг тодорхой тусгах.	5	5	-	-	5	-
17	Хуулийн төсөлд тусгагдсан нэр томъёог ойлгомжтой болгох	32	30	-	2	32	-
18	Тусгай зөвшөөрөл олгох болон сунгах хугацааг уртасгах	5	-	5	5	-	5
19	Дагалдах хуулиудын талаарх санал	12	12	-	-	12	-
20	Бусад	20	20	-	-	20	-
	Нийт	290	237	23	30	279	11

Ирүүлсэн саналын дийлэнх нь хөрөнгийн үнэлгээний тусгай зөвшөөрлийг иргэнд олгож байгааг өөрчилж, хуулийн этгээдэд олгодог болох, хуулийн этгээдэд тавих шаардлагыг илүү тодорхой болгох, хөрөнгийн үнэлээг аудитын үйлчилгээнээс тусдаа хуулийн этгээд үзүүлдэг байх, үнэлгээчдийг нэгтгэдэг Мэргэжлийн холбооны эрх зүйн байдлыг тодорхой болгож, эрхийг өргөтгөх байдлаар хуульчлах, Үнэлгээний стандартын хороог Сангийн сайдын шийдвэрээр байгуулах, зохицуулах асуудлыг тодорхой зааж өгөх, мэргэжлийн бус хүмүүсийг оруулах байхаар зохицуулах, үнэлгээний зүйлийн төрлөөс хамаараад үнэлгээний үйлчилгээ нь аудит, нягтлан бодох бүртгэл зэрэгтэй харьцуулахад маш олон чиглэлээр мэргэшсэн мэргэжилтнүүдийн оролцоог шаарддаг үйлчилгээ учраас үүнтэй холбоотой асуудлыг зохицуулах, олон хуулиар хөрөнгийг мэргэжлийн бус этгээд хийж болохоор байгааг өөрчлөх зорилгоор тэдгээр хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах, үнэлгээний үр дүн нь олонх тохиолдолд гуравдагч этгээдийн эрх ашигт нөлөө үзүүлдэг боловч хуулиар гуравдагч этгээдийн талаар ямар ч зохицуулалт байхгүй байгааг анхаарах, банк санхүүгийн байгууллагууд барьцаа хөрөнгийг үнэлүүлэхийн тулд дотоод үнэлгээчин ажиллуулдаг боловч тэдгээр нь мэргэжлийн үнэлгээчин биш учраас гуравдагч этгээдийн эрх ашигт хохирол учруулах тохиолдол олонтоо гардгийг зохицуулах зэрэг агуулгатай саналууд ирсэн болно.